

KOLEGIJALNA I KOMUNITARNA NARAV NOVOZAVJETNOG SVEĆENISTVA

Dr Josip SABOL

Uvod

Razvoj teološke misli iza Koncila kao i neposredna iskustva iz konkretnog provođenja reforme Crkve postavljaju neprestano nova pitanja i traže često puta rješenja načelne naravi, bez kojih se ne može prava i stvarna obnova ostvariti.

Među mnogim pitanjima koja danas uznemiruju duhove jest i ministrijalno svećeništvo. Ono je postalo, za mnoge neočekivano a za neke nepoželjno, predmet teoloških, socioloških, psiholoških rasprava. O njemu se govori kao o jednom problemu Crkve, a mnogi nosioci svećeničke službe osjećaju se u krizi. Nema sumnje da i sociološka dimenzija svećeničkog zvanja uvjetuje ovakvo stanje stvari, ali ona nije niti najvažnija niti isključiva, iako se mora uzeti ozbiljno u razmatranje. Glavni činioci koji uvjetuju, ili bolje: nameću, razmišljanje o ministrijalnom svećeništvu dolaze s teološkog područja. To je ponajprije temeljito proučavanje naravi svećeničke službe u Novom zavjetu, a kao najvažniji faktor nauka II. vat. sabora o Crkvi, u kojoj se ponovno oživljava i iznosi nauka o zajedničkom svećeništvu svih vjernika.

U svijetlu tih novih teoloških spoznaja postaje dosadašnja slika svećenika nedovoljna i dosadašnje razumijevanje službe svećenikove nepotpuno. To vrijedi u prvom redu za ono razumijevanje svećenikove službe kakvo je donio Tridentinski sabor i kako ga je razradila post-tridentinska teologija.¹

Svećenik ovdje nije promatran iz njegove temeljne situacije u konkretnoj Crkvi, nego u sebi i svjetlu onoga što je on postavši svećenikom primio, a to je »vlast konsekriranja i prikazivanja pravog tijela i krvi Gospodnje te otpuštanja ili zadržanja grijeha«.²

¹ K. LEHMANN, *Zum Verständnis des Amtspriestertums*, str. 125, u: *Existenzprobleme des Priesters*, Münchener Akademie-Schriften, Bd. 50, Hrsg. von Henrich; T. SAGI-BUNIC, *Svećenik kome se služi*, KS, Zagreb 1970.

² Ench. Symb., Dz 961; Dekret o svećeništvu s Tridentinskog koncila predmet je započetih ali ne i dovršenih istraživanja teologa i povjesničara. Navodimo neka djela: A. DUVAL, *Das Weiskrament auf dem Konzil von Trient*, u: J. Guyot, *Das apostolische Amt*, Mainz 1961., 210-250; ISTI, *Les données dogmatiques du Concile de Trente sur le sacerdoce*: Bulletin du Comité des Etudes, hrsg. von der Compagnie de Saint-Sulpice, Nr. 38-39, Juillet-Décembre 1962, 448-472; E. BOULARAND, *Le sacerdoce de la loi nouvelle d'après le décret du Concile de Trente sur le sacrement de l'Ordre*: Bulletin de littérature ecclésiastique LVI, 1955, 193-228; H. DENIS, *La théologie du presbytérat de Trente à Vatican II.*: *Les Prêtres Décrets*: »Presbyterorum ordinis« et »Optatam totius«, izd. J. Frisque-Y. Congar, Unam Sanctam 68. Paris 1968, 193-232. J. J. von ALLMEN, *Le saint ministère selon la conviction et la volonté des Réformés du XVI. siècle*, Neuchâtel 1968.

Time njegova zadaća služenja u Crkvi i njegovo misionarsko-apostolsko poslanje u svijetu nisu došli do izražaja. Svećenik je bio više shvaćen kao privatni službenik kulta, posebno odlikovan i zato »viši od anđela i moćniji od Bl. Dj. Marije«, kako ga je duhovna literatura nazivala. To je uvjetovalo nastanak određene mistike svećeništva, koja je također bila uzrok specifičnih odnosa između svećenika i običnog vjernika.³

Očito je iz ovoga da je pretkoncilska teologija promatrala svećenika individualistički: definirala je što je on u sebi, odredila odnos njegov s Bogom i propisivala osobine njegova života kao zahtjev njegove svećeničke vlasti i privilegiranog odabranja. Za određivanje i shvaćanje naravi svećenikove »nije bila potrebna ni zajednica vjernika, ni drugi prezbiteri, ni biskupi, ni Crkva uopće.«⁴ Svećenik može ostvarivati svoju svećeničku vlast sam za sebe, bez zajednice, pa prema tome smisao njegova svećeničkog života može biti i bez zajednice ostvaren, u privatnom služenju mise. Današnjoj vjerskoj svijesti čini se kao posve jasno da prije svakog kulta, liturgijske celebracije treba biti skupljena i formirana jedna određena vjerska zajednica. Drugim riječima, prezbiter može svoju vlast konsekriranja i prikazivanja ostvariti kao svećenik jedino potpuno i svrsishodno unutar crkvene zajednice.⁵

Ovaj eklezialni i komunitarni aspekt prezbiterata, a naročito uviđanje da prezbiterat po svojoj biti uključuje ne samo kultnu ulogu nego i evangelizaciju i pastorizaciju, došao je do izražaja u određivanju lika svećenikova na Koncilu u dekretu »*Presbyterum Ordinis*«, kao i u drugim koncilskim dokumentima.⁶

Koncil ne polazi više u određivanju naravi svećenika od pojma vlasti konsekriranja, dakle od euharistije, nego uzima kao ishodište poslanje i odgovornost cjelokupne Crkve kao takve, dakle svih onih koje veže jedna vjera u Isusa Krista i koje vodi i potiče jedan Duh, da »naviještaju veličanstvena Božja djela i prinose duhovnu žrtvu.«⁷

Ovo eklezialno utemeljenje ministerijalnog svećeništva sili nas da individualističko shvaćanje naravi svećenika i njegove službe zamijenimo kolegijalnim i komunitarnim shvaćanjem, na kojem trebaju počivati odnosi između svećenika i vjernika kao i odnosi među svećenicima samim.

³ Y. CONGAR, *Le sacerdoce du Nouveau Testament. Mission et culte*, u: *Les Prêtres* (vidi nota 2), 237sl.

⁴ T. SAGI-BUNIC, *Svećenik kome da služi*, 30.

⁵ usp. k tome: »Il est vrai que la fonction d'adoration peut être exercée, et le signe du Christ posé, même au milieu d'un monde inaccessible et sans prédication formelle (exemples lumineux des Pères de Foucauld, Peyriguère, Ploussard, de Beaureceuil): ce peut être une très haute vocation sacerdotale, ce n'est pas, sans plus, celle du sacerdoce, come tel«; Y. Congar, *Le sacerdoce du Nouveau Testament*, u: *Les Prêtres*, 239.

⁶ T. SAGI-BUNIC, *Svećenik kome da služi*, 30.

⁷ 1 Pt 2, 5, 9; Otk 1, 6; 5, 10; 20, 6. Usp. dekret »*Presbyterum Ordinis*«, čl. 2, 1. Usp. komentare na ovaj dekret, kao što su: J. LÉCUYER-F. WULF-P. J. CORDES-M. SCHMAUS, *Das II. Vatikanische Konzil III*, Freiburg 1968., 128-239; A. GRILLMEIER, *Das II. Vatikanische Konzil I*, Freiburg 1966, 247-255 G. RAMBALDI, *Natura e missione del Presbiterato nel decreto »Presbyterum ordinis«*, u: *Gregorianum* 50, 1969 239-261; R. WASSSELYNCK, *Les Prêtres. Elaboration du Décret de Vatican II*. Histoire et Genèse des textes conciliaires, Tournai 1968; A. DE BOVIS, *Le Présbytéral, sa nature et sa mission d'après le Concile du Vatican II*: NRTh 89, 1967, 1030, -1040; C. POZO, *Theologia presbyteratus in Concilio Vaticano II*: *Periodica de re morali, liturgica, et canonica* 56, 1967, 199-211. W. H. DODD, *Towards a Theology of Priesthood: Theological Studies* 28, 1967. 683-705. Y. CONGAR, *L'idée du sacerdoce dans les textes de Vatican II*: *Verbum caro* 85, 1968, Heft I. F. WULF, *Stellung und Aufgabe des Priesters nach dem Zweiten Vatikanischen Konzil*: *Geist und Leben* 39, 1966, 45-61; J. RATZINGER, *Zur Frage nach dem Sinn des priesterlichen Dienstes*: *Geist und Leben* 41, 1968, 347-376.

I. Kolegijalnost prezbiterata u odnosu prema članovima kršćanske zajednice

Ono što Koncil kaže o suradnji i odnosima između svećenika i laika tako je utemeljeno na biblijskim shvaćanjima da bi time trebala biti povijest rivaliteta ili krivo naglašivane razlike između svećenika i laika teoretski svladana. Koncil je učinio kraj teološki neosnovanom odvajanju klera od običnog vjernika. To se vidi već iz toga što nijedan dokumenat Učiteljstva nije dosada tako uporno i uvjerljivo pozivao na suradnju između svih vjernika u Crkvi kao što to čine dokumenti II. vat. sabora. Osobito je značajno da se u koncilskim dokumentima odnos svećenika i laika ne opisuje u prvoj liniji kao odnos između pretpostavljenog i podložnika ili sa stanovišta vlasti poučavanja i upravljanja te dužnosti slušanja i pokoravanja. Da ovakav stav nije u Crkvi nešto što se samo po sebi razumije, dakle da je Koncil donio ipak veliki preokret u tim shvaćanjima, vidi se iz uspoređivanja sa starijim dokumentima Učiteljstva. Tako čitamo u Bulli pape Grgura XVI iz god. 1843: »Nikome ne može biti nepoznato da je Crkva nejednako društvo, u kojem su jedni od Boga određeni da vladaju, a drugi da slušaju. Ovi su laici, oni klerici«. Iz ovakvih i sličnih shvaćanja lako se uvrijedilo uvjerenje da Crkva znači hijerarhiju i da se takva Crkva onda suprotstavljala masi laika, koji su bili objekt dušobrižništva. Niti crkveni zakonik, CIC od 1918, nije imao neka bolja shvaćanja o laicima. Teologija II. vat sabora više nam ne dopušta da o Crkvi ovako mislimo i govorimo. Dokumenti Sabora ističu sa svom jasnoćom nužnost bratske i kolegijalne suradnje svih vjernika uključivši tu i svećenike, koji su također vjernici. Tako čitamo u Konstituciji o Crkvi br. 30: »Pastiri znaju da nisu od Krista ustanovljeni da sami preuzmu svu spasonosnu misiju Crkve prema svijetu, nego da je njihova uzvišena služba tako pasti vjernike i tako nadzirati njihove službe i karizme da svi jednodušno sudjeluju na svoj način za opće dobro.« U Dekretu o apostolatu laika br. 25: »Biskupi, župnici i ostali svećenici obojega klera trebaju uvijek imati pred očima da je pravo i dužnost svih vjernika, bilo klerika bilo laika, djelovati apostolski, i da u izgradnji Crkve laici imaju svoj posebni udio. Stoga trebaju s laicima bratski raditi u Crkvi i za Crkvu i podržavati ih u njihovim apostolskim djelima.«

Ovaj poziv na suradnju ne počiva na nekom oportunističkom. Istina jest da se Crkva danas nalazi pred mnogim teškim i složenim problemima i da svoju zadaću ne može ispuniti ako ozbiljno ne računa sa suradnjom laika i ako njima ne dodijeli sudioništvo u raznim crkvenim službama. Ali zahtjev za suradnjom svih vjernika ne leži u prvom redu ovdje. Njegovi su razlozi teološke naravi. Dužnost suradnje između ministerijalnog svećeništva i laika proizlazi iz same biti Crkve. Ona dakle ne može biti prepuštena slobodnoj volji crkvene vlasti, nego je zahtjev eklezijalnog uvjerenja cijele Crkve, kakvo je došlo do izražaja u Konstituciji o Crkvi br. 10—12; 32—37; u Dekretu o apostolatu laika br. 24, 25 i kakvo danas postoji u svijesti vjernika.

Prema Novom zavjetu poslanje i služba u Crkvi dodijeljeni su svim pokrštenima na temelju Božjeg odabranja. Svećeničke titule i odlike primjenjuje Novi zavjet osim na Krista prije svega na cijelu

Crkvu kao takvu, dakle na Božji narod u cjelini.⁸ Svi kršćani zajedno tvore kraljevski i svećenički narod, koji je pozvan da naviješta veličanstvena Božja djela i da prinosi duhovnu žrtvu. (1 Pt 2, 5. 9; Otk 1, 6; 5, 10; 20, 6). Dakle, cjelokupni je narod Božji pozvan na navješćivanje, prinošenje žrtve, na sudioništvo u spasiteljskoj službi koja je povjerena Crkvi i zato mora cjelokupni narod Božji imati na neki način i udjela u upravljanju s Crkvom. Mišljenje da se zajedničko svećeništvo svih vjernika sastoji i izražava samo u službi u svijetu, dok je spasiteljsko djelovanje rezervirano ministerijalnom svećeništvu, ne odgovara nauci izrečenoj u Konstituciji o Crkvi br. 33, gdje čitamo: »Laici skupljeni u Božjem narodu i postavljeni pod jednu glavu u jednom Kristovu Tijelu, bili oni koji mu drago, pozvani su da kao živi udovi sve svoje sile što su ih primili od dobrote Stvoritelja i od milosti Otkupitelja, upotrijebe za porast Crkve i njezino trajno napredovanje u svetosti. Apostolat je laika sudjelovanje u samoj spasiteljskoj misiji Crkve, i za taj su apostolat svi određeni od samog Gospodina po krštenju i potvrđi.« Iz ovoga također slijedi da se zajedničko svećeništvo svih kršćana ne može shvatiti kao dioništvo na ministerijalnom svećeništvu, jer se sudjelovanje u spasiteljskom djelu svijeta dobiva samim krštenjem i potvrdom. Drugim riječima, cjelokupna Crkva, odnosno pojedina kršćanska zajednica, jest pravi i primarni nosilac poslanja Crkve, i svaki pojedinac, bio papa, biskup, svećenik ili laik, može djelovati samo u zajedništvu sa cjelokupnom Crkvom i iskazivati njoj svoju službu. Ta ista misao izrečena je u dekretu »Presbyterorum ordinis« br. 2: »... Nema dakle nijednog uda koji ne bi imao udjela u poslanju cijelog Tijela, nego svaki pojedini mora u svom srcu žrtvovati Isusa i za njega proročkim duhom svjedočiti.«

Iz svega ovoga proizlazi da je primarno i osnovno u Crkvi bratstvo i jednakost svih vjernika međusobno, a sve kasnije nadošle razlike, kao ministerijalno svećeništvo, počivaju na ovoj jednakosti kao izražaju iste vjere, nade i ljubavi. Sve razlike u Crkvi mogu se održati jedino na temelju ove osnovne spoznaje jednakosti svih kršćana. Zato Koncil u Konstituciji o Crkvi govori najprije o Božjem narodu kao zajedništvu svih pokrštenih, a tek nakon toga govori o pojedinim staležima ili bolje službama u Crkvi: biskupima, svećenicima, redovnicima i laicima.⁹

Ova temeljna struktura Crkve određuje po sebi kolegijalnu i komunitarnu narav novozavjetnog svećeništva. Svećenik ne smije shvatiti svoju službu s pozicije vlasti. On ne dolazi kršćanskoj zajednici izvana sa zadatkom da je pokori i podvrgne višoj vlasti. Svećenik se treba osjećati kao član zajednice, kao brat među braćom, s kojima i on dijeli već postojeće odabranje i dobra Božje spasiteljske volje; s kojima zajedno radi na izgradnji i rastu te iste zajednice i s kojima zajedno organizira poslanje i spasiteljsko djelovanje prema svijetu, prema onima koji još nisu »čuli o veličanstvenim djelima Božjim« i još nisu iskusili Božje spasenje.¹⁰ To čitamo u br. 9 dekreta »Presbyterorum ordinis«: »Premda svećenici Novoga zavjeta snagom sakramenta reda u Božjem narodu i za Božji narod izvršuju izvanredno uzvišenu i potrebnu službu oca i učitelja, ipak su zajedno sa svim vjernicima Gospo-

⁸ Otk 1, 5 s; 7, 14; 12, 11; Hebr 13, 15; 2 Kor 1, 20.

⁹ Konstitucija o Crkvi br. 32.

¹⁰ T. SAGI-BUNIĆ, *Svećenik koine da služu*, 48-49.

dinovi učenici... Svećenici su sa svima koji su u krsnom zdencu preporođeni braća među braćom, jer su udovi jednog te istog Kristova Tijela, čije je izgrađivanje svima povjereno.«

Sigurno je da iz ove temeljne strukture Crkve, iz koje proizlazi kolegijalna i komunitarna narav ministerijalnog svećeništva, ne možemo zaključiti na demokraciju u Crkvi u formalnom smislu te riječi. Razlog leži u tome što ministerijalna vlast i punomoć ne proizlazi od naroda, nego od Krista. Ipak možemo govoriti o različitim demokratskim načinima unutar Crkve, u kojima jednakost, suodgovornost i suradnja, kao temeljni zahtjevi osnovne strukture Crkve, mogu doći do stvarnog izražaja. Uspostava nekih demokratskih formi suodlučivanja, suodgovornosti, suradnje i sudioništva u životu Crkve svih vjernika nije dakle neko pomodarstvo i suživljavanje s duhom vremena, nego je to pravi zahtjev temeljne strukture Crkve, koja je bratska zajednica jednakih u dostojanstvu odabranja i u poslanju na spasiteljskom djelu svijeta. Da li su demokratske forme unutar Crkve idealna rješenja, to je drugo pitanje. Ali možemo s pravom i sa sigurnošću ustvrditi da u Crkvi, utemeljenoj na bratstvu, jednakosti i istom cilju svih njezinih članova, imaju demokratske forme i odnosi mnogo veće pravo da postoje nego što su to imale nekada feudalne, monarhističke i aristokratske forme, čiji je utjecaj u mnogo čemu određivao odnose unutar Crkve, praktički i teoretski.¹¹

Da li se mogu dati neki konkretni prijedlozi u cilju uspostave demokratskih formi u Crkvi? O tome postoji već prilično mnogobrojna literatura, a poznato je da su neki najviši crkveni dostojanstvenici iznijeli pred javnost konkretne prijedloge i upute.¹² Evo kratkog pregleda ovih prijedloga:

1. Da bi sudjelovanje crkvene zajednice u životu Crkve i u stvaranju javnog mišljenja postalo zaista djelotvorno, potrebna je uspostava horizontalne i vertikalne informativnosti. Tu bi ulogu imala široka crkvena publicistika kao organ informiranja.

2. Samim time nužno je da postoji sloboda mišljenja i izražavanja, jer bi inače ono prvo bilo obična farsa. Pretcenzura se radi toga stavlja u pitanje, jer ona danas uopće ne može biti efikasna i postizavati svoj cilj kao prije.

3. Priznavanje prava svima, pa i laicima, da interveniraju i sudjeluju u pripremanju neke odluke važno je za život crkvene zajednice. U tu svrhu potrebna su reprezentativna tijela na području župa, dekanata i biskupija. To se već djelomično i provodi.

4. Važan i odlučujući korak bio bi uvođenje prava izbora, tj. da budući nosioci crkvenih službi budu birani. Kako će se to provesti, ovisi o pojedinoj situaciji, vremenu i mjestu. Da pravi demokratski izbor pape, biskupa i župnika nije u povijesti Crkve neka nečuvana novost, za to imademo dovoljno svjedočanstava iz najranijih vremena Crkve.

¹¹ H. HEIMERL, *Autorität und Freiheit in der Kirche*: Theol. prakt. Quartalschrift 118, 1970, 334-338.

¹² *Die Einheit der Kirche in der Dynamik des II. Vatikanischen Konzils*, ein Interview mit Kardinal Suenens, Orientierung vom 15. Mai 1969, 99-110. Vidi literaturu k ovoj temi u: *Teologische Akademie*, Bd 6, 92, izd. K. Rahner-Semmelroth, Frankfurt/M., 1969.

Već u Djelima apostolskim, 6,3—4, svi učenici izabiru 7 đakona za službu. Prva Klementova poslanica, 44,3, izvještava da se podjela službe u Rimu vrši uz pristanak cijele zajednice. Hipolit, Ciprijan i Augustin također govore o izboru biskupa sa strane klera i laika i to se smatra kao zahtjev.

Načelo pape Celestina I (Epist. IV., 5; PL 50, 434) da se »ne smije nijednog biskupa postaviti protiv volje naroda« ulazi čak kao pravna norma u Gracijanov Dekret i glasi: »Nullus invitis detur episcopus« (c. 13, D. 61). Različiti regionalni koncili usvajaju ovu pravnu normu.

Papa Leon Veliki postavio je načelo: »Onaj koji postaje vođa sviju, treba biti od sviju i biran« (Epist. X, 4; PL 54, 628), Ovdje treba napomenuti kao povijesnu istinu da sam izbor biskupa ili svećenika preko naroda nije odmah značio i uvođenje u službu. To je bilo pridržano hijerarhiji. Tako čitamo u Dj. apost., 6,3—4, da je zajednica doduše »sedmoricu uglednih muževa iz svoje sredine izabrala«, ali da su ih Apostoli postavili u službu polaganjem ruku. Time su bili sačuvani i hijerarhijska struktura Crkve i suodlučivanje sviju u konkretnom životu Crkve.

5. Najodlučniji korak i zapravo prava problematika u demokraciji Crkve leži u pitanju da li će hijerarhijski autoritet ostati kao jedina i konačna instancija odlučivanja ili pak se može govoriti o jednoj najvišoj kolegijalnoj instanciji. To se pitanje postavlja u odnosu na službu pape, tj. da li ona može biti kolegijalno vršena, ali također i u odnosu na službu biskupa, tj. da li svećenici i laici mogu suodlučivati preko reprezentativnih tijela. Mnogima se čini teološki ovo posve dopustivo, ali uz jedan uvjet: da crkvena služba bude jasno sačuvana i pored svih tih tijela sposobna vršiti svoju nužnu zadaću. Drugim riječima, biskupima mora biti kao iure divino zagarantirano pravo i mogućnost da zauzmu suprotno gledište prema bilo kojoj odluci donešenoj glasanjem ili preko reprezentativnih tijela.¹³

6. Sva spomenuta reprezentativna tijela na bilo kojoj razini treba tretirati u svjetlu principa supsidijariteta.¹⁴ Crkva propovijeda ovaj princip otkada se počela zanimati za društvena pitanja. Tako Leon XIII u »Rerum novarum« (1891, br. 26), Pio XI u »Quadragesimo anno« (1931, br. 79), Pio XII 1946. izričito naglašavaju valjanost ovog principa i za Crkvu; socijalna nauka Ivana XXIII u enc. »Mater et Magistra«, br. 53—58, sva počiva na tom principu. To što Crkva propovijeda kao nužnost i ideal za civilno društvo, trebalo bi u potpunosti primijeniti u Crkvi, koja je ljudsko društvo u pravom smislu riječi. Crkva zastupa ovaj princip u ime dostojanstva ljudske osobe, u spoznaji da samo vlastita djelatnost, i to aktivna, dovodi do usavršenja ljudske osobe. Omogućiti vjernicima da razvijaju svoju djelatnost unutar crkvenog života znači omogućiti im ostvariti potpunu religioznu ličnost. Sama poslušnost i zahtijevanje ispunjavanja naredbi i zakona što ih donose više vlasti ne omogućuje pravi razvoj vjerske osobe. Princip supsidijariteta zahtijeva također da pojedina reprezentativna tijela u Crkvi imaju odgovarajuću kompetenciju i slobodu djelovanja. Viša instancija zahvaća

¹³ K. RAHNER, *Kristisches Vort. Aktuelle Probleme in Kirche und Welt*, Freiburg 1970, 245-246.

¹⁴ O. von NELL-BREUNING, *Baugesetze der Gesellschaft*, Herder-Taschenbuch 315, Freiburg, Br. 1969, 77-148.

u njihovu djelatnost samo onda kada ona sama ne mogu izvršiti svoj zadatak. Ovaj je dakle princip potpuno suprotan, tzv. centralizmu u Crkvi, gdje se želi sve rješavati iz najviših foruma vlasti.

Time smo dali kraći pregled prijedloga za poduzimanje konkretnih mjera, kako bi odgovornost svijuu kršćana za Crkvu na osnovu zajedničkog svećeništva mogla doći do što potpunijeg izražaja.

II. Karizmatička dimenzija Crkve kao utemeljenje kolegijalne i komunitarne naravi novozavjetnog svećeništva

Daljnji teološki razlog na kojemu počiva nužnost suradnje između ministerijalnog svećenstva i običnih vjernika proizlazi iz izreka Koncila o podjeli karizmi u Crkvi.¹⁵

Iz odgovornosti i jednakosti svijuu vjernika ne proizlazi da u Crkvi svi mogu raditi sve. U Crkvi postoji »mnogostrukost službi« — Pavao ih nabraja u 1 Kor 12, 5. 28 — a Koncil naglašava da se poticaji i vodstvo Duha u Crkvi ostvaruje neovisno o rangu, položaju i staležu pojedinca u Crkvi i da su darovi i milosti Duha u strukturi Crkve stalno prisutni.¹⁶

Karizme ne trebamo shvaćati kao neke izvanredne i osobite fenomene. Sv. Pavao tumači karizme kao funkcionalne službe u Crkvi (1 Kor 12, 4sl; Rim 12, 4). Načelno ima svaki kršćanin svoju karizmu, koja obično stoji u sklopu njegovih naravnih sposobnosti, njegova zvanja i životnih prilika.¹⁷ Karizme su dakle slobodni darovi Duha i imaju svoje vlastito poslanje i odgovornost. Upravo zbog toga mora se svaki član Crkve, bilo kojeg ranga ili službe, obazirati na svog subrata po vjeri, i svaki član Crkve treba drugoga za svoje upotpunjenje i usavršenje. Nitko ne može posjedovati sve darove Duha i nitko ne može htjeti da bude u Crkvi sve.

Svećenik mora također s poštovanjem gledati na darove svojih vjernika. On posjeduje poseban dar vodstva zajednice (1 Kor 12, 28), ali niti on ne može vršiti sve u zajednici. Ministerijalna je služba preuzela kroz povijest mnoge funkcije i zadaće u sebe. Danas nam je postalo jasnije da svećenik ne treba zadaću vodstva jedne zajednice ispunjavati nagomilavanjem mnogih funkcija na sebe, nego preko koordiniranja i integriranja različitih službi čiji su nosioci različite osobe. Zato je posve ostvarivo da neke funkcije koje je do sada vršio sam svećenik vrše pojedini članovi zajednice, odnosno pojedina za to osnovana tijela i to s odgovarajućom kompetencijom po spomenutom principu supsidijariteta.¹⁸

Glavna svećenikova zadaća unutar kršćanske zajednice bit će služba jedinstvu i miru Crkve.¹⁹ Svećenik će različite darove Duha u svojoj mjesnoj Crkvi otkrivati, buditi i njima omogućivati slobodni prostor za razvoj. On će sam tražiti razgovor i suradnju s nosiocima pojedinih darova Duha.

Zbog ovakve zadaće svećenik mora imati sposobnost da komunicira s ljudima, smisao za organizaciju, određeno poznavanje čovjeka,

¹⁵ Konstitucija o Crkvi br. 12.

¹⁶ Konstitucija o Crkvi br. 12.

¹⁷ 1 Kor 7, 7. 17. 20. 24.

¹⁸ Konstitucija o Crkvi br. 33.

¹⁹ Konstitucija o Crkvi br. 10, 23, 28, 32 Dekret o laicima br. 24.

samoinicijativu i sposobnost pronalaženja onoga što je sada i ovdje potrebno i korisno. Dakako da mu za to njegov biskup mora dati dovoljan prostor slobode i povjerenja. Polazeći od ovog teološko-biblijskog poimanja karizme i njezine uloge u Crkvi, mora se dopustiti i teoretska mogućnost pluralizma u Crkvi. Za svećenika kao vođu i sabiratelja kršćanske zajednice to konkretno znači da svoju službu ne može gledati u suzbijanju pluralizma i uspostavljanju uniformizma. Njegova zadaća sastoji se u tome da se unatoč postojećim grupacijama, unatoč različitim mišljenjima sačuva jedinstvo Crkve i veza ljubavi među svim grupama i članovima njegove zajednice. Očito je da ovakvo stanovište predstavlja za mnogog svećenika velik problem. Predugo je naime vladalo uvjerenje da u Kat. Crkvi ne smije doći do otvorenih konfrontacija suprotnih mišljenja, a mogućnost njihove koegzistencije smatrala se opovrgavanjem temeljne teze da istina može biti samo jedna. Ova teza vrijedi i danas, nema sumnje. Razlika je možda samo u tome što nam se čini da put do te jedine istine ne može voditi kroz negiranje ili onemogućavanje konfrontacije različitih mišljenja i stanovišta, nego baš naprotiv.

Tako svećenik ne smije postati crkveni funkcionar kojemu je jedina i najglavnija briga ispuniti svaki propis i naredbu primljenu od viših poglavara. On će nastojati da se pomoću zajedničkog razmišljanja i diskusija stvori najprije zajedničko uvjerenje u njegovoj kršćanskoj zajednici, na osnovu kojeg će onda biti mnogo lakše donositi potrebne odluke i odredbe. To ne znači da svećenik neće morati katkada u ime svog specijalnog poslanja i odgovornosti za evanđeosku nauku zauzeti suprotno stanovište od svoje zajednice i tako postati znak protivljenja. To bi trebao biti vrlo rijedak slučaj, ukoliko se ima na umu da je svećenik dužan svoje specijalno poslanje ispunjavati na način zajedničkog traženja, uvjerenja i bratske ljubavi. Ali mogućnost takvog postupka je fundiran u Novom zavjetu.²⁰

III. Kolegijalnost i komunitarnost svećenika među sobom

Kao što je kolegijalna i komunitarna narav novozavjetnog svećeništva u odnosu na vjernike fundiran na zajedničkom svećeništvu svih vjernika, tako i participacija svih svećenika na jednom svećeništvu Kristovu utemeljuje njihove međusobne kolegijalne i komunitarne odnose. Može se s pravom reći da svećenici, osobito oni koji djeluju u jednoj zajednici, tvore jedan kolegij, koji zajednički nosi odgovornost za užu crkvenu zajednicu. Pojedini svećenik ulazi u kolegij svećenika jedne biskupije sakramentalnim zaređenjem, na kojem se osniva bratstvo svih svećenika kao temelj međusobnih odnosa.²¹ To ne znači da svi svećenici vrše iste službe. Ali različitost službi nikako nije razlog bilo kakvoj diferencijaciji među svećenicima. Bilo koju službu i bilo gdje je vršio, svaki svećenik izvršuje jednu svećeničku službu jednako vrijednu i potrebnu za izgradnju Kristova Tijela. Dekret o službi i životu svećenika posebno ističe potrebu suradnje među svećenicima (br. 8). Ta je suradnja u prvom redu uvjetovana istim ciljem za kojim ide svećenička služba. Ali možemo i ovdje postaviti potrebu suradnje

²⁰ 1 Kor 11, 34; 14, 23sl; Gal 1, 6sl; 2, 11; 3, 1sl.

²¹ Dekret »Presbyterorum ordinis« br. 8.

među svećenicima na osnovu različitih darova koje Duh daje u svojoj Crkvi. Čovjek, postavši svećenikom, nije izgubio svoju osobnost. Istina jest da su njemu kao svećeniku dodijeljene određene službe koje on mora vršiti. Ali način i intenzitet vršenja tih službi nije mu dan niti propisan, već će to biti uvjetovano njegovom osobom. I upravo u tome bi trebala doći do izražaja komunitarnost, da se naime vlastitostima i originalnošću u vršenju svećeničkih službi okoriste i drugi. Zato je potrebna stalna izmjena misli među svećenicima, zajedničko proučavanje pojedinih pitanja i traženje novih puteva u svrhu efikasnosti svećeničkog služenja.

Kolegijalnost i komunitarnost prožeta ljubavlju i poštovanjem treba osobito postojati u odnosu mlađe i starije braće svećenika. Ne može se kriti da tu postoji svojevrсна napetost. Može se s pravom govoriti o razlici mentaliteta i generacija. Tu najprije treba biti načistu da nešto ne može biti samo zato dobro jer se dugo vremena održalo na životu, kao ni da nešto ne može biti samo zato loše jer je novo i neisprobano. Pravilno će stanovište biti negdje na sredini, tj. svaki svećenik, stariji ili mlađi, trebao bi imati jednaku otvorenost i prema starom i prema novom, a najviše prema konkretnom životu, koji je zajednički i starima i mlađima.

Dekret posebno spominje one situacije u životu koje svaki svećenik mora prije ili kasnije osjetiti: potištenost, bolest, preopterećenost, osamljenost, progonstvo, a nadodajmo i neimaštinu. Tu bi trebala kolegijalnost i komunitarnost doći do potpunog ostvarenja (usp. br. 8, 3). Problematiku svih ovih kompleksnih pitanja ne možemo ovdje dalje razrađivati.

Još treba reći nekoliko riječi o odnosu svećenika i biskupa. Moramo priznati da je teološki temelj za razrađivanje odnosa između svećenika i biskupa uopće, a u prvom redu između mjesnog biskupa kojemu svećenik pripada, najslabije obrađen. U dekretu se iznosi kao najvažnija konstatacija u tom pogledu da biskup ima u svojim svećenicima pomoćnike i savjetnike u službi i u dužnosti proučavanja, posvećivanja i vođenja naroda Božjega (usp. br. 7, 1). Od biskupa se traži da svećenike smatra svojom braćom i prijateljima, a od svećenika ljubav, poštivanje biskupova auktoriteta i poslušnost (br. 7, 1).

Teološki ostaje nejasna tvrdnja »da su svećenici u izvršivanju sviju sakramenata ... na različite načine hijerarhijski združeni s biskupom i tako, na neki način, njega uprisutnjuju u pojedinim skupovima vjernika«. (»Presbyterorum ordinis, br. 5). Postavlja se pitanje kako i zašto bi trebao svaki svećenik u svakom izvršavanju sakramenta preuzimati ulogu biskupovu, kad i on sam može snagom svoga specijalnoga poslanja krstiti, opraštati grijeh i dr.? Zar ne bi trebalo prije svega naglašavati da svećenik u izvršavanju sakramenata uprisutnjuje Krista. Iz nekih tekstova i diskusija na Koncilu otkriva se pravi razlog ovakvoj formulaciji: neki episkopalizam, tj. bojazan da bi stavljanje svećenika u direktnu relaciju prema Kristu značilo svojevršno osamostaljenje prezbiterata.²² Tako na neki način svećenik ostaje teološki nejasan. On je stavljen između zajedničkog svećeništva svih vjernika i punine reda

²² J. RATZINGER, *Zur Frage nach dem Sinn des priesterlichen Dienstes*, Geist und Leben 41, 1968, 367 s.; G. RAMBALDI, *Natura e missione del presbiterato nel decreto »Presbyterorum ordinis«*, n. 2: Gregorianum 50, 1969, 239-261.

u biskupskoj službi. Zato dekret »Presbyterorum ordinis« ne konfrontira zajedničko svećeništvo svih vjernika s prezbiteratom, nego s episkopatom. Dakle, svećenik, prezbiter, participira u isto vrijeme na zajedničkom svećeništvu svih vjernika moću krštenja i potvrde i na biskupskoj punini sakramenta svetoga reda i tako postaje »minister secundi ordinis, cooperator episcopi«. Što je zapravo on u sebi, iz ovoga je teško reći. Ostaje teološka nejasnoća koju će trebati raščistiti i tek tada će se moći izraditi potpuni teološki temelj koji će biti mjerodavan za odnose između biskupa i prezbitera.

Zaključak

Polazna je točka bila: nepotpuna je dosadašnja slika i razumijevanje svećenika i zato tražimo potpuniju i pravu sliku svećenika. Teološku podlogu u traženju te nove slike ministerijalnog svećeništva pruža nam ekleziologija II vat. sabora, koja se temelji na nauci o zajedničkom svećeništvu svih vjernika, iz koje proizlazi bratstvo i jednakost među svim članovima Crkve, kao i poslanje i odgovornost sviju za Crkvu i njezino poslanje u svijetu. Ova teološka osnova zahtijeva da se ministerijalna služba odvija na način kolegijalnosti i komunitarnosti, iz čega se onda dobiva odgovarajući lik svećenika, i zaključuje na kolegijalnu i komunitarnu narav ministerijalnog svećeništva.

Iz teorije treba poći na praksu. Tu leži problem. Općenito je danas u Crkvi problem što su spoznaje daleko ispred prakse. Ali ako zaista želimo nešto za Crkvu danas učiniti, onda moramo nastojati doći do spoznaja. Samo pomoću njih činit će nam se određen prostor u Crkvi pretijesan i samo pomoću novih spoznaja moći ćemo stvoriti Crkvi, tj. sebi, vjernom puku, šire i nove prostore života i djelovanja i samo pomoću novih, ali pravih evanđeoskih spoznaja moći ćemo čovječanstvu pružiti ono što je specifično kršćansko, bez čega ljudska zajednica ne bi mogla ostvariti svoje težnje za slobodom, mirom, pravdom, i ljubavlju.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Beruf des Priesters, sein Standort in der Kirche und in der Öffentlichkeit muss von Grund auf neu bedacht werden. Die Gründe sind sowohl soziologischer wie theologischer Natur.

Die Grundlage für das Verständnis des katholischen Amtspriestertums sind vor allem in dem Neuen Testament und in der Ekklesiologie des II. Vatikanischen Konzils zu finden, woraus sich die kollegiale und gemeinschaftliche Natur des Amtspriestertums zu ergeben scheint. Aus dem so verstandenen Amtspriestertum erhebt sich die Forderung nach einer bestimmten Demokratisierung der Kirche, damit die verschiedenen Ämter und Dienste innerhalb der Kirche wirksamer zum Ausdruck kommen könnten.